

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 275/09

בפני: כבוד המשנה לנשיאה א' ריבלין
כבוד השופט א' רובינשטיין
כבוד השופט ס' גובראן

המערער: עאהד ע'ולמה

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על פסק-דין של בית-המשפט המחוזי בירושלים
מיום 1.12.08 בתפ"ח 7027/06 שניתן על-ידי סגן-הנשיא
צ' סגל והשופטים י' שפירא וי' נועם

תאריך הישיבה: י"א באדר ב התשע"א (17.3.11)

בשם המערער: עו"ד חיים יצחקי

בשם המשיבה: עו"ד אבי וסטרמן

פסק-דין

המשנה לנשיאה א' ריבלין:

הרקע העובדתי

1. לפנינו ערעור על הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים (כבוד השופט י' נועם בהסכמת כבוד סגן הנשיא צ' סגל והשופט י' שפירא) במסגרתה הורשע המערער בביצוע עבירת רצח לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) ובעבירה של חברות בארגון טרוריסטי לפי סעיף 3 בשילוב עם סעיפים 1 ו-8 לפקודה למניעת טרור, התש"ח-1948 (להלן: הפקודה למניעת טרור). בית המשפט השית על המערער עונש של מאסר עולם בגין עבירת הרצח, ושל 5 שנות מאסר

בגין העבירה של חברות בארגון טרור. הערעור מופנה אך ורק כנגד הרשעתו של המערער בעבירת הרצח.

2. ביום 17.10.2001, בסמוך לשעה 6:50 בבוקר, נרצח שר התיירות, רחבעם זאבי ז"ל במלון "היאט" בירושלים (להלן: המלון). השר המנוח חזר אותה עת אל חדרו, לאחר שסעד עם רעייתו את ארוחת הבוקר בחדר האוכל במלון. או אז נורו לעברו מטווח קצר שלושה כדורי אקדח, ששניים מהם פגעו בראשו. הוא הובהל לבית החולים הדסה עין-כרם בירושלים, שם נקבע מותו לאחר שכשלו מאמצי החייאתו.

3. בסמוך לאחר הרצח, החל להצטבר בידי רשויות הביטחון והחקירה הישראליות מידע אודות מבצעיו. בעקבות מידע זה נעצרו מחמד פהמי רימאווי (להלן: מחמד) וצלאלח עלווי (להלן: צלאח), כחשודים במעורבות ברצח. כן נאסף מידע בדבר חשד למעורבותם של שניים נוספים ברצח – חמדי קורעאן (להלן: קורעאן) ובאסל אסמר (להלן: אסמר). כנגד השניים האחרונים אף הוצאו על-ידי בית משפט השלום בירושלים צווי מעצר.

4. ביום 3.2.2002 הגישה מדינת ישראל לרשות הפלסטינית בקשות למעצר ולהעברה לישראל של קורעאן ושל אסמר. במהלך חודש פברואר 2002 עצרו כוחות הביטחון הפלסטינים בדירת מסתור בשכם את השניים. יחד עמם נעצר עאהד ע'ולמה, יליד 1968, מהכפר בית-פוריק שליד שכם – הוא המערער שלפנינו (להלן: המערער). בעת מעצרו, ניסה המערער לברוח, קפץ מחלון דירת המסתור ושבר את שתי רגליו. באותה תקופה נעצר על ידי הרשות הפלסטינית גם מג'די רימאווי (להלן: מג'די), שנחשד גם הוא במעורבות ברצח. כל העצורים הובאו לחקירה לפני רשויות החקירה הפלסטיניות. ביום 3.3.2002 הועברה לרשות הפלסטינית פנייה נוספת מטעם מדינת ישראל, להעברת קורעאן ואסמר אל המדינה.

5. במהלך מבצע "חומת מגן" שנערך בחודש אפריל 2002, נודע לכוחות הביטחון הישראליים כי רוצחי השר זאבי המנוח מסתתרים בבנין ה"מוקטעה" ברמאללה. לאחר שהרשות הפלסטינית לא נענתה לבקשות ההסגרה, כיתרו כוחות צה"ל את המבנה. לאחר מצור ממושך הגיעו הצדדים, בתיווך גורמים אמריקאים ובריטים, למסמך הבנות לפיו החשודים במעורבות ברצח – קורעאן, אסמר, מחמד והמערער, יחד עם שניים אחרים – יועברו למתחם כלא יריחו, שם יכלאו תחת השגחתם של פקחים בריטים ואמריקאים. מנגד, התחייבה מדינת ישראל להסיר את המצור ולא לפגוע בשהה המצור אכן הוסר, בהתאם למסמך ההבנות, וששת החשודים הועברו לכלא יריחו. בחודש מאי

2002 הוצאו על-ידי בית משפט השלום בירושלים צווי מעצר גם נגד המערער ומחמד, וכן הועברה לרשות הפלסטינית בקשה להעברתם לישראל.

6. כעבור כארבע שנים, ביום 14.3.2006, עזבו הפקחים הבריטים והאמריקאים את מתקן הכליאה ביריחו וזאת בעקבות הפרת מסמך ההבנות על-ידי הרשות הפלסטינית. עוד באותו יום עצרו כוחות הביטחון הישראליים את ששת החשודים במתחם כלא יריחו, והעבירו אותם למתקן מעצר. תחילה הוארך מעצרום בבית משפט צבאי, אך בהמשך הוחלט, על-ידי היועץ המשפטי לממשלה, כי הם יועמדו לדין בישראל, ומעצרום הוארך על-ידי בית משפט השלום בירושלים.

ההליכים המשפטיים

7. כנגד המעורבים ברצח השר זאבי המנוח הוגשו שורה של כתבי אישום. נגד מחמד וצלאל הוגש לבית המשפט המחוזי בירושלים כתב אישום במסגרתו הואשם מחמד ברצח השר המנוח, וצלאל – בסיוע לרצח. בית המשפט המחוזי (כבוד השופטים י' הכט, מ' רביד וי' צבן) הרשיע את השניים בעבירות שיוחסו להם. מחמד נדון למאסר עולם וצלאל – לשתיים-עשרה שנות מאסר בפועל.

ביום 12.5.2006 הוגש כתב-אישום נגד מג'די והמערער. כתב אישום נפרד הוגש נגד קורעאן ואסמר. שני התיקים נקבעו לדיון בפני אותו הרכב (כבוד השופטים מ' רביד, א' אפעל גבאי וא' פרקש). עם פתיחת משפטם, העלו הנאשמים בשני התיקים טענות מקדמיות: האחת – בדבר היעדר סמכות שיפוט מקומית ועניינית, וזאת בשל היותם לוחמים נגד הכיבוש הישראלי, שיש להכיר בהם כשבויי מלחמה ולהחיל עליהם את דיני המלחמה. הטענה השנייה היתה טענת "סיכון כפול", ולפיה הם נשפטו בגין רצח השר המנוח על ידי בית הדין של הרשות הפלסטינית. ביחס למערער, נטען כי הוא הורשע רק בגין מתן מקלט לרוצחים ואי-דיווח לרשות הפלסטינית. הדיון בטענות המקדמיות התקיים במאוחד בשני התיקים וביום 21.2.07 דחה בית המשפט את הטענות בהחלטה מנומקת.

8. לאחר הדברים האלה, ובהתחשב בכך שקורעאן ואסמר היו אמורים לשמש כעדי תביעה במשפטם של מג'די ושל המערער – הועבר תיקם של מג'די ושל המערער לשמיעה בפני הרכב אחר – הוא ההרכב שנתן בסופו של יום את פסק הדין מושא ערעור זה. בשלב מתקדם של התיק, במהלך שמיעת פרשת ההגנה, הופרד משפטו של מג'די ממשפטו של המערער והועבר לשמיעה בפני מותב אחר; וזאת נוכח בחירתו של מג'די

לשמור על זכות השתיקה במשפטו שלו, אך נכונותו למסור עדות כעד הגנה במשפטו של המערער.

9. למען שלמות התמונה יצוין כי ההרכב שדן בעניינו של מג'די (כבוד השופטים י' צבן, ג' כנפי-שטייניץ ור' כרמל) הרשיעו ברצח השר זאבי המנוח ובמעורבות בכיצועם של פיגועי טרור נוספים. דינו של מג'די נגזר למאסר עולם ולשמונים שנות מאסר נוספות. גם הדיון בעניינם של קורעאן ואסמר (בפני ההרכב המקורי – כבוד השופטים מ' רביד, א' אפעל גבאי וא' פרקש) הסתיים. קורעאן הורשע ברצח השר המנוח ובאישומים נוספים, וזאת על פי הודאתו בכל העובדות שיוחסו לו בכתב-אישום מתוקן שהוגש נגדו. אסמר, שהודה אף הוא בעובדות כתב האישום המתוקן שהוגש נגדו, אך טען כי יש לייחס לו רק עבירת סיוע לרצח ולא עבירת רצח, הורשע בעבירת הרצח ובעבירות הנוספות שהואשם בהן, תוך שנקבע בעניינו כי חלקו ברצח היה כשל מבצע עיקרי. על כל אחד מהשניים נגזר מאסר עולם ועשרים שנות מאסר במצטבר.

האישום

10. המערער היה הגורם הבכיר ביותר מבין המעורבים ברצח ושימש בעת הרלבנטית כראש הזרוע הצבאית של ארגון הטרור החזית העממית. הוא הואשם בכך שמתוקף תפקידו, הוא עמד מאחורי תכנון רצח השר זאבי המנוח והוצאתו אל הפועל. על פי כתב האישום, הוחלט בארגון החזית העממית לנקום את מותו של ראש הארגון, אבו-עלי מוסטפא, שנהרג מאש כוחות הביטחון הישראליים, וזאת על ידי רצח של בעל תפקיד בכיר בישראל. מג'די, שהועמד מלכתחילה לדין עם המערער ומשפטו הופרד בשלב מתקדם, שימש כמגייס פעילים בארגון החזית העממית וכמתווה ביצועם של פיגועי טרור. כדי להוציא את התכנית האמורה אל הפועל, פנה מג'די אל קורעאן והציע לו להשתתף בפיגוע הנקמה. קורעאן מצידו הסכים ליטול חלק בהתנקשות המתוכננת. כחלק מן ההכנות לביצוע הרצח, קיבל קורעאן ממג'די תעודת זהות ישראלית מזויפת ואף ביקר בהוראתו במלון בו עתידה היתה להיערך ההתנקשות, על-מנת לבחון אותו. מג'די, כך על פי כתב האישום, הציג לקורעאן את תמונתו של רחבעם זאבי המנוח, וציין בפניו כי הוא נבחר כיעד לרצח בשל היותו שר. מג'די מסר לקורעאן אף פרטים אודות שגרת יומו של השר זאבי המנוח, החדר בו נהג להתאכסן במלון ודרכי הגישה אליו, ונתן לו כסף על-מנת שישכור חדר באותו מלון. ביום 14.10.2001 שכר קורעאן חדר במלון וגייס עוד שני שותפים על מנת שייצעו לו בביצוע הרצח – אסמר ומחמד – לאחר שמג'די אישר את הצטרפותם ועדכן אותם בדבר התכנית לרצוח את השר זאבי המנוח במלון בירושלים.

11. בסמוך לאחר מכן – כך על פי כתב-האישום – נפגשו קורעאן, אסמר ומחמד, עם המערער ועם מג'די ברמאללה. בפגישה זו הכינו המערער ומג'די את השלושה לביצוע הפיגוע, השלימו את תכנונו ועמדו על תפקידו של כל אחד מן המשתתפים בהוצאתו אל הפועל. במהלך הפגישה, כך נטען, חיזק המערער את ידי השלושה וברך אותם לקראת היציאה לביצוע הרצח. בסיום הפגישה שאלו אסמר וקורעאן את המערער מה יקרה אם יעצרו על-ידי הרשות הפלסטינית לאחר ביצוע הרצח, והמערער השיב להם כי "הרשות הפלסטינית בכיס הקטן שלו".

לאחר הפגישה האמורה, הורה מג'די לקורעאן לשכור רכב נוסף, העביר לו תעודות זהות ישראליות מזויפות עבור אסמר ומחמד, וכן מסר לו, לצורך ביצוע הרצח, שני אקדחים עם משתיקי קול ורובה סער. קורעאן שכר, באמצעות מחמד, רכב נוסף ורכש עבורו ועבור מחמד, בהוראת מג'די, בגדים חדשים, כדי שלא יעוררו את תשומת לב הסובבים אותם בעת ביצוע הרצח. קורעאן אף קיבל לידיו רכב מסוג קאיה, שנשכר על-ידי המערער לצורך ביצוע הרצח.

12. ביום 16.10.2001 בשעות אחר הצהריים הגיעו קורעאן ואסמר למלון, שם שכרו חדר תחת שם בדוי, באמצעות תעודת זהות מזויפת. מחמד לן בביתו של תושב עזרייה שבמזרח ירושלים. למחרת, ביום 17.10.2001, בסמוך לשעה 6:00 בבוקר, ירד קורעאן מחדרו במלון לחדר האוכל, כדי לוודא שהשר זאבי המנוח נמצא במקום. לאחר שהבחין בו, חזר הוא לחדר ועדכן בכך את אסמר. או אז, הצטיידו השניים באקדחים והתמקמו בסמוך לכניסה למדרגות החירום שליד החדר בו השתכן השר המנוח. בסמוך לשעה 6:50 עלה המנוח לחדרו. כאשר יצא מפתח המעלית וחלף על פני השניים, קרא קורעאן לעברו "הי". משנפנה אליו השר המנוח, ירה קורעאן לעברו שלוש יריות אקדח מטוח קצר. שתיים מהיריות פגעו בראשו של השר זאבי המנוח ופצעו אותו פצעים אנושים, מהם נפטר זמן קצר לאחר מכן. קורעאן ואסמר נמלטו מן המקום מייד לאחר מכן, והותירו בחדר ששכרו חוברת אודות אבו עלי מוסטפא, כאות לכך שהרצח בוצע כנקמה על מותו של האחרון.

כתב האישום ייחס למערער אחריות לרצח כמבצע בצוותא – כמי שהיה שותף לתכנון הרצח, צייד את המבצעים באמצעים להוצאתו אל הפועל ושילח אותם לביצועו. בנוסף, הואשם המערער בחברות בארגון טרור.

13. המשיבה סמכה את ראיותיה על ארבעה נדבכים עיקריים. הנדבך הראשון נשען על הודאותיהם בשב"כ ובמשטרה של קורעאן ואסמר, שהורשעו, כאמור, ברצח השר זאבי המנוח. קורעאן ואסמר הפלילו בהודאותיהם את המערער כדמות מרכזית בתכנון הרצח, בשילוחם לביצועו ובסיוע להם בשלב ההימלטות; הנדבך השני נסמך על הודעותיו במשטרה של לואי עודה, שתיאר את המערער כמי שביקש ממנו לשכור עבורו את רכב ה"קאיה", ששימש בהמשך לביצוע רצח השר זאבי המנוח; הנדבך השלישי נשען על הודעתו במשטרה של ג'ורג' קורט, לפיה מספר ימים לפני הרצח ביקש ממנו המערער את רישיון הנהיגה הישראלי שלו, לשם ביצוע "פיגוע גדול"; והנדבך הרביעי נתבסס על אמרותיהם המפלילות של עדים נוספים – עבאס מזאחס, חאלד חלבי וראאד זיבאר – פעילים בחזית העממית, שהתייחסו בחקירתם לחברותו של המערער בארגון הטרור ולמעמדו הבכיר בזרוע הצבאית של הארגון. עדים אלה כולם חזרו בהם, במהלך המשפט, מהודעותיהם המפלילות, הוכרזו כעדים עוינים ואמרותיהם הוגשו לפי סעיף 10א לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן: פקודת הראיות). בנוסף העידו מטעם המשיבה חוקרי השב"כ שניהלו את חקירתם של חלק מן העדים וכן חוקרי המשטרה שגבו הודעות מן העדים, אספו ממצאים בזירת הרצח ותפסו מסמכים בחברת השכרת הרכב.

14. קורעאן, שלחץ על הדק האקדח ממנו נורו היריות הקטלניות שגרמו למותו של השר זאבי המנוח, הורשע במשפטו ברצח השר. קורעאן הודה בחקירותיו בשב"כ ובמשטרה בביצוע הרצח ואף הפליל את המערער במעורבות ברצח ובתכנונו. בעדותו בבית המשפט סירב קורעאן להשיב לשאלות שהופנו אליו ובחר לשתוק. לאור האמור, הוגשו אמרותיו בחקירותיו בשב"כ ובמשטרה לפי סעיף 10א לפקודת הראיות.

15. בתחילת חקירתו של קורעאן בשב"כ, הכחיש הוא כי נטל חלק ברצח השר זאבי המנוח. בשלב מסוים הודה קורעאן כי היה מעורב ברצח, אך סירב למסור פרטים על כך, ולבסוף – מסר הוא גרסה מפורטת לחוקריו, תוך שהוא מפליל את שותפיו למעשים. קורעאן גולל את גרסתו גם במסגרת הודאה מפורטת בכתב שמסר במשטרה ביום 30.3.06 (ת/2), אשר תאמה את הגרסה שמסר בחקירותיו בשב"כ.

קורעאן תיאר בפירוט בהודאתו את עיקרי העובדות שהובאו בכתב האישום: את ההחלטה לנקום את מותו של ראש ארגון החזית העממית, את פנייתו של מג'די אליו בהצעה ליטול חלק בפיגוע טרור ואת הסכמתו ליטול חלק ברצח השר זאבי המנוח. הוא

מסר כי מג'די שלחו להכיר את זירת הפיגוע המתוכנן (המלון בירושלים), כי הוא ציידו בתעודת זהות מזויפת והציג לו תמונה של השר המנוח כיעד הרצח ומסר לו פרטים אודות סדר יומו והלכותיו של השר המנוח. קורעאן תיאר כיצד הוא גייס את אסמר ואת מחמד, שניים מחבריו, על מנת שישתתפו עמו ברצח. כמו כן מסר הוא כי מג'די סיפק לו שתי תעודות זהות מזויפות, עבור אסמר ומחמד; הורה לו לשכור רכב עם לוחיות זיהוי ישראלית, דבר שאכן נעשה (מכונית ה"פולו"); ומסר לו כלי נשק לשם ביצוע הרצח. קורעאן פירט את הכנות החוליה לקראת ביצוע הרצח: שכירת החדר במלון עבורו ועבור אסמר; לינתו של מחמד אצל חברו של קורעאן, צלאח, בעזרייה; ורכישת בגדים חדשים לצורך הפיגוע עבורו ועבור שותפיו. כן תיאר הוא את אירע בבוקר הרצח: כיצד ארב הוא עם אסמר לבואו של השר המנוח, קרא לעברו עם הגיעו למפתן חדרו וירה בו למוות.

16. את המפגש שהתקיים עם המערער בבית-קפה ברמאללה יומיים לפני הרצח, תיאר קורעאן כדלקמן:

לפני הפיגוע ביומיים, נפגשנו כמו שאמר לי מג'די שאביא איתי את באסל ומחמד, בקפה ליד ככר מנאה, שם היה גם מג'די – שהיה גלוי, ובאסל ומחמד מכירים אותו מהכפר; והיה גם עאהד ע'ולאמה [המערער] בשנות ה-40 משכם, נקרא אבו-קייס כיום בכלא והיה לו לראשו פאה. אני אז לא ידעתי מיהו עד שנעשינו מבוקשים, ורק אז הבנתי שזה עאהד ע'ולאמה. מג'די אמר שהוא רפיק, וזה אומר שהוא חבר בחזית עממית... ומג'די ועאהד דיברו איתנו על הפיגוע ועודדו אותנו, והם אמרו שלאחר שנחזור מהפיגוע לרמאללה יעשו לנו חפלה גדולה. ואני פחדתי אז מהרש"פ, ושאלתי את מג'די ועאהד, מה יקרה כשנחזור מהפיגוע, והם אמרו שלא נפחד. ולפני הפיגוע, זו פעם יחידה שראיתי את עאהד ע'ולאמה. ואני לא ידעתי שעאהד היה אחראי בחזית העממית. ואני לא יודע אם עאהד ידע איזה פיגוע אנחנו הולכים לעשות. ואני חושב שכולם ידעו איזה פיגוע אנחנו הולכים לעשות (ת/2, עמ' 7, ש' 20-28).

17. קורעאן תיאר את מסע הימלטותם של הרוצחים מזירת הרצח. לעניין זה מסר הוא כי לאחר הגיעו לדירת מסתור באזור רמאללה, בה פגש את מג'די, הגיע המערער לדירה על מנת לתחקר אותו:

ולמחרת היום הגיע לדירה עאהד ע'ולמה... הגיע לראות אותי, וביקש לכתוב לו דו"ח על מה שהיה בפיגוע. ואני סיפרתי למג'די מה שהיה, והוא כתב ונתן את הדו"ח לעאהד ע'ולמה (ת/2, עמ' 11, ש' 17-19).

עוד תיאר הוא כיצד עבר עם מג'די, כעבור מספר לילות, לדירת מסתור נוספת באזור רמאללה, שם הצטרף אליהם אסמר. בהמשך, מחשש כי ייתפסו על ידי הרשות הפלסטינית, עברו קורעאן, אסמר והמערער עימם לשכם, שם השתכנו בדירת מסתור. במילותיו של קורעאן:

אז אמרנו שנלך לשכם להיות שם, ונסענו ברכב הסעות לשכם, אני באסל ועאהד ע'ולמה, שם שכרנו דירה ברפידיה, ואחר כך עברנו לגור בדירה בשכם. ואחרי כן הגיעו מהרש"פ לעצור אותנו, ועאהד ניסה לברוח מהחלון ושבר את שתי רגליו ולכן לקחו אותו לבית-חולים. אותי ואת באסל [אסמר] עצרו הרש"פ, ולקחו אותנו למוקטעה ברמאללה לכלא שם (ת/2, עמ' 11, ש' 23-27).

18. אסמר, שהיה שותף לרצח ועמד חמוש לצד קורעאן כשהאחרון ירה בשר זאבי המנוח, הוזמן לעדות מטעם המאשימה לאחר הרשעתו ברצח. כקורעאן, אף אסמר שתק מעל דוכן העדים וסירב להשיב לשאלות שהופנו אליו, ולפיכך הוכרז כעד עוין. דו"חות זכרון הדברים של חקירותיו בשב"כ וכן הודאתו בכתב במשטרה הוגשו לבית המשפט בהתאם לסעיף 10א לפקודת הראיות. אסמר נחקר תחילה על-ידי חוקרי השב"כ, ומסר כבר בשלב מוקדם גרסה מפורטת אודות ביצועו של הרצח, במסגרתה הפליל גם אחרים, בהם המערער. בנוסף מסר אסמר הודאות מפורטות בכתב, שנגבו על-ידי חוקר משטרה, רשם בכתב-ידו את תמצית גרסתו המפלילה את המערער ואף שיחזר את ביצוע הרצח בזירה.

19. בהודאותיו מסר אסמר כי תמך מזה שנים בארגון החזית העממית וכי גויס על-ידי חברו קורעאן להשתתף בפיגוע נקמה על מותו של מנהיג הארגון. הוא תיאר את המפגש בבית-הקפה ברמאללה, בו נכחו קורעאן, מחמד, מג'די והוא, ולאחר מכן הצטרף אליהם "אלמוני", שהגיע ברכב מסוג "קאיה" בצבע אפור. בתחילה תיאר אסמר את אותו אלמוני כ"מישהו שלא אמר לנו את שמו או כינויו, הוא כבן 40 גבוה ומלא גוף....", אך בהודעה נוספת שנמסרה לאחר חמישה ימים, ציין אסמר כי אותו אלמוני היה המערער:

הבלמ"ז איתו נפגשנו זה עאהד ע'ולמה. כאשר נפגשנו עם עאהד ע'ולמה בפעם הראשונה בבית הקפה ברמאללה, הוא, עאהד, חבש פאה ואני ראיתי שיש לו צלקת על המצח (ת/35, עמ' 1, ש' 20).

אסמר תיאר כי במהלך המפגש אמר המערער כי "צריך לעשות פיגוע נקמה של חזית עממית על הריגת איש גדול בחזית עממית, והוא אמר שהפיגוע יהיה נגד השר זאבי... ודיבר על ההיסטוריה של מה שהיה עם הערבים" (ת/34, עמ' 1, ש' 24-26). לשאלתו של אסמר מה צפוי להם מצד הרשות הפלסטינית כשישובו מן הפיגוע, השיב המערער: "שהרש"פ אצלו בכיס הקטן" (ת/35, ש' 22). אסמר תיאר כי המערער מסר להם מידע מפורט אודות שגרת ביקוריו של השר המנוח במלון וסדר יומו שם ועבר איתם על תכנית הרצח לפרטיה, לרבות תכנית המילוט. בתום המפגש קיבלו שלושת חברי חולית הרצח את רכב ה"קאיה" שהביא המערער למפגש, לצורך ביצוע הרצח.

20. עוד סיפק אסמר פרטים בדבר קבלת תעודת הזהות המזויפת, שכירת מכונית ה"פולו", רכישת הבגדים החדשים לצורך ביצוע הרצח, ההכנות לרצח וביצוע הרצח עצמו. אסמר הוסיף ותיאר את מסע ההימלטות מזירת הרצח. על נסיבות הצטרפותו של המערער אליהם לאחר ביצוע הרצח, מסר אסמר כי:

הגיע לדירה עאהד יוסף אבו ע'ולמה [המערער] מבית פוריק בשכם, כבן 35... והוא אמר לנו תודה לאל שהצלחנו בפיגוע והיה מבסוט, ואמר לנו לנסוע לשכם לעיר העתיקה שם, ונסענו לשכם אני עאהד וחמדי (ת/34, עמ', ש' 28-28, עמ' 4, ש' 2).

בהמשך, מסר אסמר כי בתקופת הסתרתם לאחר הרצח, נתחווור לו כי המערער הוא אותו אלמוני שניפגש עמם בבית הקפה ברמאללה עובר לרצח. לדבריו:

אני זיהיתי אותו לפי הקול שלו, וידעתי שזה הוא שהיה עם הפאה בבית הקפה. ואני שאלתי את עאהד ע'ולמה, אם זה הוא הבלמ"ז שהיה איתנו בפגישה בבית הקפה לפני הרצח ונתן לנו את המידע לפני הרצח, ועאהד ע'ולמה צחק ואמר לי תשכח מהעניין. ואני עוד יותר הייתי בטוח שזה הוא (ת/35, עמ' 1, ש' 24-28).

21. אסמר פירט כי שהה בדירת מסתור בשכם עם המערער ועם קורעאן, ולאחר כחודש עברו השלושה לדירת מסתור אחרת בשכם. הוא תיאר כיצד נעצרו השלושה וציין כי לאחר שנעצרו הטיח במערער, בהקשר של הדברים שאמר לו המערער בשיחה בבית-הקפה ברמאללה לפי היציאה לביצוע הרצח: "ככה אתה שם את הרש"פ בכיס הקטן?" המערער השיב לו על כך כי "הקשרים שלי איתם יצאו אפס" (ת/35, עמ' 2, ש' 5-2). עוד ציין אסמר בחקירתו כי במהלך שהותו בשכם עם המערער, לימד אותו הלה את מלאכת הכנת מטעני החבלה, וסיפר לו כי בעבר התפוצץ מטען בפניו, עת עסק בהכנתו, והותיר צלקת על מצחו.

22. העד לואי עודה (להלן: עודה) נעצר בחודש אפריל 2001 כחשוד במעורבות בביצוע פעולות טרור רבות, נשפט בבית-משפט צבאי ונידון ל-28 שנות מאסר. בחקירתו במשטרה מסר הודאה מפורטת, שכללה, בין השאר, התייחסות למעורבותו של המערער בפעילות טרוריסטית ואף העלה על הכתב את תמצית הודאתו. אף עודה חזר בו בבית המשפט מן הגרסה המפלילה שמסר במשטרה, הוכרז כעד עוין ואמרותיו בכתב הוגשו על-ידי המשיבה.

23. בהודעתו במשטרה סיפר עודה על ניסיונות חוזרים ונשנים של המערער לגייסו לפעילות צבאית מטעם הארגון. במהלך עצרת שנערכה לזכרו של מנהיג ארגון החזית העממית, שנערכה ברמאללה (להלן: העצרת), פגש בו המערער וביקש את סיועו בשכירת רכב:

ביקש ממני לשכור רכב כדי להחזיר אנשים שהגיעו להשתתף בעצרת לבתיהם בצפון... אני הסכמת והלכתי עם עאהד ע'ולמה [המערער] לחברה להשכרת רכב 'עורבי' ברמאללה, ואנחנו שכרנו רכב על שמי, שכרנו רכב מסוג KIA (ת/77, עמ' 2, ש' 24-28).

עודה, שנעצר לחקירה על-ידי הביטחון המסכל הפלסטיני, מסר כי רק בהמשך נודע לו כי רכב ה"קאיה" ששכר עבור המערער שימש לביצוע רצח השר זאבי בירושלים.

24. בעדותו בבית המשפט חזר בו עודה מן הדברים שמסר, וטען כי כל שאמר בחקירותיו באשר למערער ולנושא שכירת הרכב עבורו – אינו אמת, אלא הוא ביקש להסתיר את זהות האדם האמיתי שקיבל ממנו את הרכב המושכר, אדם בשם חאלד באכיר מרמאללה. עודה הסביר כי נקב בשמו של המערער, משום ששמע שהוא נעצר

וכי ממילא מיוחסת לו אחריות לרצח השר זאבי המנוח. עוד טען הוא כי חוקרי השב"כ הם שלחצו עליו להפליל את המערער.

25. העד ג'ורג' קורט (להלן: קורט) נעצר על-ידי כוחות הביטחון הישראליים בטרם יצא אל הפועל פיגוע התאבדות שבתכנונו היה מעורב, ונשפט לתשע שנות מאסר. אף הוא הוכרז כעד עוין, וזאת לאור הסתירות בין אמרותיו בחקירה לבין תוכן עדותו בבית המשפט.

בהודעתו במשטרה, שאת תמציתה רשם בכתב ידו, תיאר קורט כי מספר ימים עובר לרצח השר המנוח, הוא השתתף בעצרת ארגון החזית העממית ברמאללה, שם נשמעו קריאות לנקמה בישראל על מותו של מנהיג הארגון. קורט, שהחזיק ברישיון נהיגה ובתעודת זהות ישראלים, מסר כי: "עאהד ע'ולמה [המערער], פעיל חז"ע צבאי, פנה אלי וביקש את רישיון הנהיגה שלי לפיגוע גדול" (ת/79, עמ' 1, ש' 10-12). קורט סירב תחילה לבקשה, אך בהמשך נעתר לה, לאחר שהמערער הבטיח לו כי ישנה את פרטיו המופיעים ברישיון באמצעות מחשב. המערער, כך על פי ההודעה, נטל את רישיונו של קורט והחזירו תוך זמן קצר, לאחר שצילם אותו. יומיים לאחר מכן נרצח השר זאבי המנוח ומאז לא ראה הוא את המערער.

26. בעדותו בבית המשפט חזר בו, כאמור, קורט מן הדברים המפלילים שאמר. הוא טען כי כלל לא מסר למערער את רישיון הנהיגה שלו, וכי אדם אחר, בשם חאלד דליישה, הוא שביקש ממנו את הרישיון, ואילו המערער היה עד לאותה שיחה ותו לא. את הסתירה בין דבריו במשטרה לבין עדותו בבית המשפט הסביר המערער בכך ש"הייתי תחת חקירה מאד קשה, ואמרתי שאני רוצה לסיים את החקירה הזו בכל מחיר. השב"כ רצה כל קשר ביני לבין עאהד, וכתוצאה מהלחץ זה מה שאמרתי. חשבתי שעאהד נמצא בכלא ברשות, ולכן סברתי שכל מה שאגיד נגדו לא יגרום לו נזק באופן מעשי" (עמ' 79-80).

27. התביעה נסמכה גם על שורה של עדים, פעילי החזית העממית, שמסרו בהודעותיהם במשטרה פרטים רבים על פעילותו הטרוריסטית של המערער. כך, העד עבאס מזאחם (להלן: מזאחם), שמרצה עונש של 16 שנות מאסר בגין פעילות טרור בארגון החזית העממית, מסר בהודעותיו במשטרה כי המערער הוא שגייס אותו לזרוע הצבאית של הארגון לשם ביצוע פיגועי טרור, נתן לו נשק, העביר לו שיעור בפירוק הנשק ובהרכבתו, ואף בירך אותו לאחר פיגוע ירי שביצעה החוליה בה היה חבר כנגד חיילי צה"ל; העד חאלד חלבי (להלן: חלבי), שנידון בגין פעילות הטרור שביצע

במסגרת החזית העממית ל-28 שנות מאסר, מסר בהודעתו במשטרה, שאת עיקרה רשם בכתב-ידו, כי המערער דאג להלינו בדירת מסתור ברמאללה יחד עם מבוקשים אחרים במהלך התקופה בה היה מבוקש. כן מסר הוא על מעורבותו של המערער בשנת 2001 בתוכנית להחדיר מכונית תופת לירושלים; העד ראאד זיבאר (להלן: זיבאר), שמרצה עונש מאסר בן 13 שנים בגין פעילותו הטרוריסטית במסגרת ארגון החזית העממית, ציין כי המערער שימש כראש הזרוע הצבאית של ארגון החזית העממית, וכי הוא וחבריו לחוליית הטרור נהגו לדווח למערער על פעילותם במסגרת החוליה ועל פעולות מתוכננות.

גם עדים אלה חזרו בהם בעדותם בבית המשפט מן הדברים שמסרו בהודעותיהם, על כן הוכרזו הם כעדים עוינים ואמרותיהם המפלילות הוגשו לפי סעיף 10א לפקודת הראיות. חלבי וזיבאר טענו כי הפללתו של המערער היתה הפללת כזב, ונבעה מכך שהמערער ממילא היה עצור בידי הרשות הפלסטינית.

28. הסנגוריה ויתרה על חקירתם הנגדית של ארבעה מחוקרי השב"כ והסכימה לקבילותם של דו"חות זיכרון הדברים שערכו, אשר תיעדו את גרסאות הנחקרים. לפיכך העידו מטעם המשיבה רק חוקרי השב"כ שניהלו את חקירותיהם של קורעאן, אסמר וקורט, אשר תיעדו את החקירה ואת הודאותיהם של הנחקרים בדו"חות זיכרון הדברים שהוגשו לבית-המשפט. החוקרים העידו כי החקירה התנהלה באורח הגון, מבלי שהושמו דברים בפני הנחקרים, ודחו את הטענה לפיה ניתנו לנחקרים הטבות מפליגות רק כאשר שיתפו פעולה עמם. ההטבות, כך העידו החוקרים, לא היו חריגות וממילא לא היה בהן כדי להפעיל לחץ בלתי הוגן על הנחקרים. בנוסף, העידו חוקרי המשטרה שגבו את ההודעות מקורעאן, אסמר, קורט ומזאחם.

גרסת המערער

29. בתשובתו לאישום, כפר המערער בכל העובדות שנטענו בכתב האישום בדבר חלקו בתכנון הרצח וביצועו. המערער הכחיש כי היה חבר בארגון החזית העממית וטען כי היה פעיל בארגון לזכויות אדם ששמו "דמיר".

בעדותו ובסיכומיו הודה המערער כי היה מעורב בהימלטותם של קורעאן ושל אסמר בעקבות הרצח, אך טען כי מעשיו התמצו בהלנתם של השניים בדירת מסתור בשכם, וזאת לבקשת מכרו, מג'די. המערער טען כי לא הכיר את קורעאן ואת אסמר לפני הרצח, אלא פגשם לראשונה במהלך הימלטותם. המערער הסביר את הימצאותו

בדירה בשכם עם קורעאן ועם אסמר, בשעת מעצרים על ידי הרשות הפלסטינית, וכן את בריחתו יחד עימם מן הדירה, בכך שהגיע באותה עת לביקור, אך חשש להיעצר יחד עמם פן ייקשר שמו לרצח. המערער הכחיש כי נכח במפגש שקדם לרצח, שהתקיים בבית-הקפה ברמאללה, וממילא הכחיש כי תדרך את חברי החוליה ונתן להם את ברכתו לביצוע הרצח. המערער אישר כי שכר את מכונית ה"קאיה", אך טען כי לא ידע שמכונית זו תשמש את מבצעי הרצח וציין כי שכר את המכונית רק לצורך הסעת בני משפחותיהם של עצורים, במסגרת פעילותו בארגון "דמיר".

עדי ההגנה

30. מחמד, נהג רכב המילוט, שהורשע במעורבות ברצח השר זאבי המנוח ונדון למאסר עולם, העיד כי גויס לבצע את הרצח על-ידי קורעאן, וכחלק מן ההכנות נכח בפגישת התדרוך שנערכה בבית-הקפה ברמאללה יום לפני הרצח. מחמד העיד כי בפגישה נכחו מלבדו גם קורעאן, אסמר ואדם חבוש פאה שהרכיב משקפיים בשם מג'די. עוד טען הוא כי אינו מכיר כלל את המערער, אלא מפרסום תמונתו בכלי התקשורת.

31. מג'די שמשפטו הופרד, כאמור, ממשפטו של המערער בשלב מאוחר, העיד מטעם ההגנה, תוך שהמשיכה הצהירה כי לא תעשה שימוש בעדותו לחובתו. מג'די העיד על תכנון הרצח ומסר כי הוא שהנחה את חברי החוליה לבצע את ההתנקשות, נתן להם הוראות, סיפק להם כסף, מסר להם רכב לביצוע הרצח וקיבל מהם דיווחים לאחר מעשה. כמחמד גם הוא טען כי בפגישה בבית-הקפה ברמאללה נכחו ארבעה משתתפים בלבד: שלושת חברי החוליה והוא. לדבריו, היה זה הוא שנתן את מכונית ה"קאיה" לחמדי לצורך ביצוע הרצח, לאחר שקיבל את מפתחות הרכב מאדם בשם לו'אי. מג'די העיד כי אף לא אחד מן הנוכחים בפגישה ברמאללה חבש פאה ומשקפי שמש. עוד העיד הוא כי היה כפוף היררכית לאדם, שהיה אחראי עליו בארגון, שאת שמו אין הוא מכיר. אותו אחראי הוא שנתן לו את ההוראות לביצוע ההתנקשות. למערער, כך העיד מג'די, לא היה קשר לרצח, והוא יצר עימו קשר רק לאחר מכן, בשלב שלאחר הרצח, בעת מנוסת המעורבים בהתנקשות שהוכרזו כמבוקשים על ידי הרשות הפלסטינית. אז פנה הוא למערער בבקשה שיאתר עבורם דירת מסתור בשכם, עיר מגוריו של המערער.

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

32. בפסק דינו המקיף, סקר בית המשפט המחוזי בהרחבה את מכלול העדויות והראיות שהובאו בפניו, העריכן באופן זהיר והכריע בסוגיות העובדתיות והמשפטיות השנויות במחלוקת תוך דיון יסודי, מפורט ובהיר.

33. תחילה, עמד בית המשפט על כך ששבעה מעדי התביעה – קורעאן, אסמר, קורט, עודה, מזאחם, חלבי וזיבאר – העידו באופן הסותר את אמרותיהם בחקירה והוכרזו כעדים עוינים. השניים הראשונים שתקו לגמרי בחקירתם; החמישה האחרים סיפקו כולם הסברים דומים זה לזה, ולפיהם הם הפלילו את המערער רק כדי לרצות את חוקריהם, שהפעילו עליהם לחצים כבדים ו"סימנו" את המערער כמטרה. עוד טענו הם כי מאחר שהמערער כבר נעצר על-ידי הרשות הפלסטינית כמי שקשור לפרשת הרצח, הם לא חששו שכתוצאה מהפללתו הוא יובא לישראל, ועל כן סברו הם כי לא יגרם לו כל נזק אם יטילו עליו את האחריות לרצח ולמעשי טרור אחרים, מה גם שבכך ימנעו ממסירת מידע אודות פעילי טרור נוספים.

34. בית המשפט דחה את הסברי העדים לשינוי שחל בגרסתם, תוך שהוא מונה לכך מספר טעמים. ראשית, ציין בית המשפט כי בעוד שהעדים טוענים כי בקשו "למזער נזקים" כשהפלילו את המערער, הרי שבפועל הם מסרו פרטים רבים אודות מעורבותו של המערער לאורך השנים במעשי טרור נוספים מלבד הרצח, ובדבר פעילותו כבכיר בזרוע הצבאית של ארגון החזית העממית. עוד עולה מהודעותיהם, כי העדים הפלילו באותה נשימה פעילי טרור רבים נוספים מלבד המערער ולא היו זהירים בהפלת חבריהם, כפי שביקשו לצייר זאת בפני בית המשפט. שנית, כך קבע בית המשפט, הישנותם של הסברים דומים אצל ארבעה מתוך חמשת העדים העוינים, מלמדת כי הגרסה החוזרת תואמה בין העדים: "אין זה מתקבל על הדעת, כלל ועיקר, כי ארבעה עדים שונים, בחקירות נפרדות, נקטו שיטה זהה לחלוטין על-מנת לרצות את חוקריהם, ובחרו להפליל דווקא את אותו אדם מתוך כלל פעילי הארגון, בסברם כי לא ייפגע מכך" (עמ' 33 להכרעת הדין). שלישית, בית המשפט עמד על כך אין הוא נדרש לתהות על קנקנה של אמרה מפלילה אחת, אלא לפניו מספר אמרות מפלילות מפי עדי התביעה, התומכות זו בזו: "מספרן הרב של ההודעות והאמרות המפלילות בחקירה, מפיהם של נחקרים שונים, בתאריכים נפרדים, שנגבו על-ידי מספר חוקרים – כל אלו מפריכים את הטענה... לפיה החוקרים שמו דברים בפני הנחקרים ועשו כל שלא ידם, באופן בלתי הוגן, על-מנת להפליל את הנאשם [המערער]; ומוליקים לכלל מסקנה, כי טענה זו משוללת יסוד, חסרת הגיון ובלתי סבירה בעליל" (שם, בעמ' 34).

35. בטרם נפנה בית המשפט לדון בסוגיות העובדתיות לגופן, התייחס הוא באופן כללי להערכת גרסאותיהם של ארבעת העדים, שהיו במעגל הפנימי של תכנון ההתנקשות וביצועה, ואשר הורשעו כולם בביצוע הרצח בהליכים המקבילים שנוהלו.

לעניין עדי התביעה קורעאן ואסמר, נקבע, לאחר בחינת עדויותיהם של חוקרי השב"כ והמשטרה ועיון בדו"חות זיכרון הדברים של חקירות השב"כ, כי אין מקום לטענות ההגנה בדבר ניהול חקירה בלתי הוגנת וחילוץ הודאות-שווא שנועדו להפליל את המערער. "ניכר" – כך נקבע – "כי החקירה נוהלה באופן הוגן וללא הפעלת לחץ חריג" (שם, בעמ' 35-36). עוד נקבע, ביחס למשקל אמרותיהם המפלילות של השניים, כי "מדובר בהודאות מפורטות היורדות לפרטי הפרטים של האירועים. כל אחד משני העדים הציג את האירועים ברצף כרונולוגי סדור, אגב מסירת מירב הפרטים באורח קוהרנטי ונהיר. מעיון באמרות ניכר, כי הן מתארות אירועים אותם חוו קורעאן ואסמר, ומהוות עדות אותנטית אודות שהתרחש... מהימנותן של האמרות, הכוללות פרטים רבים אודות ביצוע הרצח, מתחזקת נוכח העובדה שפרטים אלה מאומתים על-ידי ראיות חפציות שנמצאו בזירה... רכב המילוט וראיות נוספות..." (שם, בעמ' 36).

36. אשר לעדותו של עד ההגנה מג'די, הודגש כי הלה היה חסין מפני הפללה עצמית, וידע כי כל שיאמר לפני בית המשפט לא ישמש ראיה לחובתו במשפטו, שהופרד כאמור. לאור האמור, ניכר היה כי ביקש בעדותו להיחלץ לעזרת המערער, ולהרחיקו ככל הניתן ממעורבות ברצח ומפעילות טרוריסטית. מג'די, כך צוין, ניסה לסייע למערער בכך שנטל על עצמו אחריות מלאה לתכנון ההתנקשות ולשילוח חוליית הרצח. "עדותו של מג'די" – כך נקבע – "הייתה רווית תמיהות, ובפרט בכל הנוגע לנאשם, ועמדה בסתירה לגרסאותיהם המפלילות של קורעאן ואסמר בחקירה. הערכת עדותו... מובילה למסקנה כי גרסתו, בכל הנוגע לנאשם, אינה מהימנה כלל ועיקר, ואין לסמוך עליה ממצאים" (שם, עמ' 37). גם עדותו של מחמד, עד ההגנה השני, הותירה על הערכאה המבררת רושם בלתי מהימן. עדותו נמצאה "רצופת פרכות וסתירות, אשר אותן התקשה העד להסביר בחקירתו הנגדית, וניכר היה כי לא אמת היא שהנחתה אותו בעדותו, אלא רצונו לחלץ את הנאשם [המערער] ממעורבות ברצח" (שם, בעמ' 38).

37. בית המשפט קבע – כממצא עובדתי – כי המערער היה אותו אלמוני שנכח במפגש בבית-הקפה ברמאללה, שהתקיים בנוכחות מג'די, קורעאן, אסמר ומחמד. בית המשפט שוכנע כי גרסתם של קורעאן ואסמר, שתועדה בחקירות השב"כ, בהודעותיהם במשטרה, ובשחזור הרצח שנערך על ידי אסמר, ואשר לפיה נכח המערער בפגישת התדרוך, משקפת את האירועים כהווייתם.

38. בית המשפט סמך קביעתו על דברי קורעאן בהודעתו במשטרה, לפיהם נכח בפגישה אדם חמישי: "היה גם עאהד ע'ולמה בשנות ה-40 משכם, נקרא אבו קייס, כיום בכלא, והיה לו לראשו פאה" (ת/2, עמ' 7, ש' 21-22). קורעאן הבהיר כי הבין שהמערער הוא אותו אדם, רק לאחר שפגש בו בעת ההימלטות המשותפת והסתתרות עמו.

39. חיזוק לעדות זו נמצא בהודעתו של אסמר, שתיאר אף הוא נוכחות של אדם חמישי, אלמוני, בפגישה שנערכה לפני הרצח, אשר "חבש פאה (ברוקה) ואני ראיתי שיש לו צלקת (ג'רה) על המצח (גבין)" (ת/35, עמ' 1, ש' 20). גם אסמר העיד כי זהותו של המערער נתבררה לו בשלב מאוחר יותר, כאשר נפגשו בדירת המסתור:

אני זיהיתי אותו לפי הקול שלו, וידעתי שזה הוא שהיה עם הפאה בבית הקפה. ואני שאלתי את עאהד ע'ולמה, אם זה הוא הבלמ"ז שהיה איתנו בפגישה בבית הקפה לפני הרצח ונתן לנו את המידע לפני הרצח, ועאהד ע'ולמה צחק ואמר לי תשכח מהעניין. ואני עוד יותר הייתי בטוח שזה הוא (ת/35, עמ' 1, ש' 24-28).

אסמר גם ציין כי שאל את המערער, לאחר תפיסתם על ידי הרשות הפלסטינית, כיצד אירע הדבר, נוכח הבטחתו של האלמוני כי הרשות אצלו "בכיס הקטן", והמערער השיב לו כי "קשריו יצאו אפס". מכאן, כך נקבע, שהמערער לא הכחיש כי הוא היה הדובר האלמוני בפגישה.

40. חיזוק נוסף לזיהויו של המערער נמצא בצלקת שעל מצחו, אשר עצם קיומה אינו שנוי במחלוקת. זאת ועוד. בית המשפט ציין בכל הנוגע לזיהויו של המערער על-ידי קורעאן ואסמר, כי "יש להעניק משקל רב לעצם העובדה שהשלושה שהו יחד תקופה ארוכה בת מספר שנים, החל מהימלטותם לאחר הרצח, וכלה במעצרים על-ידי כוחות הביטחון הישראליים בשנת 2006 ביריחו. מסקנה הגיונית ומתבקשת היא, כי לאחר תקופה כה ארוכה של חיים משותפים, כאשר השלושה כבר נשפטו ונכלאו, לא תיוותר שאלת זהותו של האלמוני עמומה ובלתי פתורה בקרבם, בין אם היה זה הנאשם [המערער] ובין אם לאו" (שם, בעמ' 40). לאור האמור נקבע כי יש לייחס משקל רב לאמרותיהם המפלילות של קורעאן ואסמר, אשר היו החלטיים בזיהויים את האלמוני שהשתתף בפגישה בבית הקפה ברמאללה כמערער.

41. בית המשפט קמא בחן באופן יסודי ומפורט את טענות ההגנה כנגד אמירותיהם המפלילות של קורעאן ושל אסמר – ודחה אותן אחת לאחת. בית המשפט חזר על כך שחקירתם של השניים "התנהלה באופן הוגן, מבלי שהופעל עליהם לחץ חריג או פסול, אשר יש בו כדי לפגוע במשקל אמרותיהם..." (שם, בעמ' 41); נקבע כי הודייתם של השניים התפתחה ומירב הפרטים נמסרו לאחר תהליך הדרגתי מתמשך, במהלכו נחשפו בכל שלב פרטים נוספים, עד למסירת הגרסה המלאה (שם, בעמ' 42); בית המשפט דחה את הטענה בדבר קיומן של סתירות בין גרסתו של קורעאן לבין זו של אסמר וקבע "שאף אם קיים שוני מסוים בין הגרסאות... אין מדובר בהבדל מהותי ומשמעותי בין הגרסאות" (שם, בעמ' 43); עוד נדחתה הטענה לפיה באמרותיהם של קורעאן ושל אסמר, שנגבו על ידי חוקרי הרשות הפלסטינית, לא נמצא זכר למפגש שקיימו לפני הרצח בנוכחות המערער או כל פרט הקושר את המערער לרצח או לתכנונו. נקבע כי השניים לא הזכירו כלל בחקירתם על ידי חוקרי הרשות, את דבר קיומה של פגישה מקדימה ואף החסירו פרטים רבים מחוקריהם. לפיכך העובדה שבחקירותיהם בישראל מסרו הם פרטים נוספים "אין משמעה כי יש לפקפק באמרותיהם, או כי אלו מעוררות תמיהות" (שם, בעמ' 44). מכל מקום, כך נקבע, בהיות חומר החקירה שנאסף ברשות הפלסטינית חלקי וחסר, קיים קושי להעריך את אופי חקירת השניים בידי גורמי הרשות ואת טיבה, וכפועל יוצא, אין להסיק מכך ממצאים שיש בהם כדי לפגום במשקל האמרות המפלילות.

42. בית המשפט הוסיף וציין, לעניין עדויותיהם של מג'די ושל מחמד בפניו, כי בין גרסאותיהם של השניים נתגלו סתירות משמעותיות וכי "מלבד העובדה שעדויותיהם של מחמד ומג'די ניגפות מפני הודעותיהם המתואמות של קורעאן ואסמר, הרי שהן אף סותרות האחת את רעותה, ועדותו של מחמד אף עומדת בסתירה לעדותו במשטרה. הסתירות והפרכות בעדותיהם של מחמד ומג'די, כמו גם ההתרשמות מאי אמינותן, מובילות למסקנה כי השניים ניסו לחלק את הנאשם ממעורבות בתכנון הרצח, באמצעות 'מחיקת' עצם נוכחותו במפגש בבית הקפה ברמאללה..." (שם, בעמ' 47).

43. לאור האמור קבע בית המשפט כי הוכחו תנאי סעיף 10א לפקודת הראיות, לקביעת ממצאים לחובת המערער על יסוד אמרותיהם המפלילות של קורעאן ושל אסמר בחקירותיהם בשב"כ ובהודעותיהם במשטרה. נקבע כי: "אמרותיו של כל עד תומכות באמרותיו של רעהו, הן לעניין 'גרעין' הגרסאות והן בפרטים 'הפריפריאליים'. לאמרות משקל פנימי רב והן משתלבות זו בזו" (שם, בעמ' 48). אשר לחיזוק הראייתי הנדרש – נקבע כי האמרות מהוות חיזוק האחת לרעותה. בנוסף, נמצא תימוכין בראיות המפלילות את המערער בשכירת הרכב ששימש את הרוצחים ובהשגת רישיון נהיגה

ישראלי לתכלית זו, כעולה מהודעותיהם של קורט ושל עודה. חיזוק נוסף נמצא בהתנהגותו של המערער לאחר מעשה, עת חבר אל מבצעי הרצח בדירת המסתור והמשיך להימלט עימם.

בסיכומו של דבר קבע בית המשפט כי הוכח, בעיקר בהסתמך על אמרותיהם בחקירה של קורעאן ושל אסמר, כי המערער, כבעל סמכות, נטל חלק פעיל בפגישת התדרוך בבית-הקפה ברמאללה, לקראת שילוח החוליה לביצוע הרצח. המערער תדרך את חברי החוליה לקראת הרצח, חיזק את ידיהם ורוחם ואף נתן להם את ברכתו לקראת צאתם לביצוע ההתנקשות. במהלך הפגישה לא הזדהה המערער בשמו, ואף הסווה את זהותו על ידי חבישת פאה. ואולם, זיהויו לאחר הרצח על ידי קורעאן ואסמר, עת פגשוהו במהלך ההימלטות המשותפת והשהיה הארוכה עימו בכלא – הוא מבוסס ובעל משקל והותיר רושם מהימן.

44. סוגיה עובדתית נוספת בה הכריע בית המשפט היתה שאלת מעורבותו של המערער בשכירת רכב ה"קאיה" ששימש את חולית הרצח כרכב המילוט. ודוק – העובדה כי רכב זה שימש כרכב מילוט בעת ביצוע הרצח והיה נהוג בידי מחמד לא היתה שנויה במחלוקת בין הצדדים, וכך גם העובדה כי עודה נרשם כשוכר הרכב במסמכי חברת ההשכרה.

כזכור, מסר עודה בהודעתו המפלילה במשטרה וברישום תמצית הודעתו בכתב ידו, כי המערער ביקש את עזרתו בשכירת רכב ה"קאיה". בעדותו בבית המשפט חזר בו עודה מן הדברים, וטען כי הפליל את המערער והצביע עליו כמי שביקשו לשכור עבורו את הרכב, משום שרצה לרצות את חוקריו ומשום שלא רצה להפליל אדם אחר בשם באכיר, עבורו שכר את הרכב. בית המשפט קבע כי עדותו של עודה "לא נשמעה אמינה כלל ועיקר. מנגד, גרסתו שהועלתה בהודעתו במשטרה, הותירה רושם מהימן של גרסה אותנטית המשקפת את שהתרחש בפועל, ובפרט כאשר זו השתלבה במכלול הראיות" (שם, בעמ' 50). על כן, הועדפו אמרותיו בכתב של עודה על-פני עדותו.

45. עוד נקבע, כי גרסתו של עודה נתמכה באמירותיו של קורט בחקירות השב"כ ובמשטרה לפיהן מסר למערער את רישיון הנהיגה הישראלי שברשותו לצורך שימוש בו במסגרת "פיגוע גדול". בית המשפט קבע כי הודעותיהם של עודה ושל קורט "מאששות האחת את רעותה; וקורט בהודעתו מצביע על התכלית האמיתית לשמה ביקש הנאשם לשכור את הרכב – ביצוע 'פיגוע גדול' – הרצח" (שם, בעמ' 51). הודעתו של עודה נתמכה אף באמרותיו של אסמר בחקירה, בהן ציין כי מכונית

ה"קאיה" הובאה אל חברי החוליה על-ידי המערער בתום פגישת התדרוך בבית הקפה ברמאללה. מאידך, עדותו של מג'די, כאילו הוא שנטל את מפתחות הרכב מעודה, במשרדי החזית העממית, מבלי שדיווח על כך לאיש ומסרה לחולייה – לא הותירה רושם אמין ונדחתה. נקבע כי "מג'די נטל על עצמו את האחריות להשגת הרכב, כדי לחלץ את הנאשם [המערער] מסבך הראיות המפלילות אותו באשר לשכירת הרכב, ועל-מנת שלא לזהותו כאותו 'אחראי' אלמוני, שסיפק למג'די ולחברי החוליה שהיו כפופים לו את כל האמצעים לביצוע הרצח" (שם, בעמ' 51).

לאור האמור, הועדפו הודעותיהם בחקירה של עודה ושל קורט, בעניין שכירת מכונית ה"קאיה" על-ידי המערער והצטיידותו ברישיון נהיגה ישראלי, על פני עדויותיהם של השניים במשפט, וזאת על יסוד סעיף 10א לפקודת הראיות. נקבע כי "ההודעות תומכות זו בזו, מתארות פניה דומה של הנאשם [המערער] אל העדים במהלך אותה עצרת בנושא דומה, ומשתלבות באמרותיו של אסמר בחקירה בדבר הבאת מכונית ה"קאיה" על-ידי הנאשם [המערער]" (שם, בעמ' 51). אשר על כן נקבע כי המערער שכר את רכב ה"קאיה" ביום העצרת, באמצעות עודה, לקח אותו ומסרו לידי חוליית הרצח בתום פגישת התדרוך שהתקיימה בבית-הקפה ברמאללה, על מנת שישימש לביצוע הרצח, כפי שאכן אירע.

46. בית המשפט נדרש להכריע אף בין גרסאותיהם הסותרות של הצדדים בשאלת מעורבותו של המערער בשלב ההימלטות: המערער טען כי התוודע לנמלטים רק לאחר שביצעו את הרצח וכי מעורבותו היתה שולית ועקיפה, והתמצתה בסיוע לאתר דירת מסתור בשכם; מאידך, טענה המשיבה כי המערער היה מעורב ברצח כמבצע עיקרי, ונטל חלק פעיל גם בכל שלבי ההימלטות, תוך שהתנהג כמבוקש ממש.

בית המשפט חזר לעניין זה על הודעותיהם של קורעאן ושל אסמר במשטרה ועל אמרותיהם בחקירת השב"כ, שהועדפו, כאמור, על פני שתיקתם בבית המשפט, וקבע כי הן מהימנות ומשקפות את האירועים שהתרחשו. השניים תיארו, כל אחד בנפרד, כי המערער הצטרף אליהם בהימלטותם כבר בהיותם בדירת המסתור ברמאללה. קורעאן אף מסר כי בעת שהמערער הגיע לבקרו בדירת המסתור ברמאללה, הוא ביקשו לרשום דו"ח אודות ביצוע הרצח. דבריו אלה של קורעאן – כך נקבע – מלמדים על היותו של המערער "שותף בכיר בסוד העניינים, אשר מתוקף מעמדו ותפקידו בתכנון הרצח והוצאתו אל הפועל, אף ביקש לקבל דין וחשבון על ביצועו" (שם, בעמ' 53). הודעתו של קורעאן לגבי שלבי ההימלטות, נתמכה בעדותו של אסמר, לפיה הגיע

המערער לדירת המסתור ברמאללה, שם שהו השניים עם מג'די, ברך אותם לרגל הצלחת הפיגוע, והורה להם לעבור לדירת מסתור בשכם.

47. עוד מנה בית המשפט שורה של חיזוקים לכך שהמערער לא הגיע לדירת המסתור רק על מנת לבקר את המבוקשים, כגרסתו, אלא שהה עימם שם. כך, מסר אסמר כי אחיו של המערער בא לבקרו בדירת המסתור. בנוסף, סיפר אסמר כי המערער לימד אותו כיצד להכין מטעני חבלה בעת שהותם בדירה. גם קפיצתו של המערער מחלון דירת המסתור בעת ביצוע המעצר – "שעל פי תוצאותיה אינה עניין של מה בכך – מעידה על כך שהנאשם [המערער] ראה עצמו מבוקש, שותף למעגל הפנימי של המבצעים ולא אך מסייע לבריחתם" (שם, בעמ' 54).

48. בית המשפט קבע, אפוא, כי מכלול הראיות מוביל למסקנה כי המערער "נמלט יחד עם חברי חוליית הרצח והסתתר עמם, כמי שהיה שותף, ואף השותף הבכיר, לרצח. מגרסאותיהם של קורעאן ואסמר עולה... כי הנאשם [המערער] עצמו נמלט יחד עם הרוצחים, עבר עמם מדירת מסתור אחת לשנייה, הגיע לדירת המסתור הראשונה כבר ברמאללה שם ביקש לקבל דיווח על ביצוע הרצח, החליט לעבור עימם לעיר שכם, נסע איתם ברכב ההסעות, ואף ניסע להימלט, ללא הצלחה, בקפיצה מחלון דירת המסתור האחרונה שבה שהו, עת הגיעו אנשי הרשות הפלסטינית לעצרים. הודעותיהם של אסמר וקורעאן בעניין זה, שהיו כאמור מהימנות והשתלבו האחת ברעותה, בצירוף הראיות הנסיבתיות של עצם הימצאות הנאשם עם הנמלטים, בריחתו והתנהגותו, מביאות לכלל מסקנה, לפיה הנאשם [המערער], כמי שהיה שותף לרצח, נמלט יחד עם הרוצחים והסתתר עמם, וטופחות על-פני עדותו ועדותו של מג'די, לפיהן אך סייע לנמלטים לאחר מעשה, ותו לא" (שם, בעמ' 55).

49. בית המשפט הוסיף וקבע כי הוכח שהמערער מילא תפקיד בכיר בזרוע הצבאית של ארגון החזית העממית ואף עמד בראש הזרוע הצבאית. "בגדר תפקידו גייס המערער חוליות, סיפק להן נשק, הכוויין פעולות טרור ואף ברך על ביצוען. במסגרת זו אף תכנן את רצח השר המנוח, שילח את החוליה לביצוע ההתנקשות וסייע לרוצחים בהימלטותם יחד עימו" (שם, בעמ' 60). בית המשפט נסמך לעניין זה על הודעותיהם של מזאחם, חלבי וזיבאר, שתיארו את המערער כבעל תפקיד בכיר בזרוע הצבאית של הארגון. גם עדים אלה חזרו בהם בעדותם מדבריהם וטענו כי הפלילו את המערער רק כדי לרצות את חוקריהם, ואולם בית המשפט דחה את הסבריהם וקבע כי יש להעדיף את הודעותיהם לפי סעיף 10א לפקודת הראיות. בית המשפט קבע כי הודעותיהם של השלושה משתלבות זו בזו, ואף עולות בקנה אחד עם ראיות נוספות, המצביעות על

דפוסי פעולה דומים של המערער, דוגמת הדאגה להלין פעילי טרור בדירות מסתור ומנהגו לברך פעילים לאחר פיגועי טרור שביצעו. כן הובאו ראיות נוספות בדבר תפקידו הבכיר של המערער בחזית העממית, ובהן אמרותיו של העד קורט בחקירתו בשב"כ.

50. בית המשפט פסק כי יש להרשיע את המערער בעבירת הרצח לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, וזאת – כמבצע עיקרי ולא כמסייע. נקבע כי יישום מבחני הפסיקה, המבחינים בין מבצע עיקרי בצוותא לבין מסייע, על נסיבות המקרה הנדון, מוביל ל"מסקנה ברורה, חד-משמעית, ושמעבר לכל ספק סביר" כי יש לראות במערער מבצע עיקרי של עבירת הרצח. המערער, כך נקבע, נטל חלק פעיל בתכנון הרצח ובהתוויית דרכי הפעולה, השתתף בביצוע הפיזי של פעולות הקשורות ברצח ואף חבר אל המרצחים לאחר המעשה. מעשיו מעידים על היותו דמות דומיננטית וזרוע מרכזית בקרב הקבוצה שהתאגדה לצורך הפיגוע. לבסוף, הורשע המערער בחברות בארגון טרוריסטי לפי סעיף 3 לפקודה למניעת הטרור, בצירוף סעיפים 1 ו-8 לפקודה.

על המערער נגזר מאסר עולם בגין עבירת הרצח וחמש שנות מאסר בגין העבירה של חברות בארגון טרוריסטי. נקבע כי העבירות תרוצנה במצטבר, החל מיום מעצרו של המערער בישראל.

הערעור

51. המערער מדגיש כי הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי מבוססת, רובה ככולה, על גרסאותיהם של העדים, כפי שנמסרו לגופי החקירה והאכיפה השונים, כשבית המשפט מעדיף אמרות חוץ אלה על פני הגרסאות שנמסרו בעדות שבפניו. המערער סבור כי יש טעם לפגם בהסתמכות מוחלטת על דברים שנאמרו על ידי עדים בתנאי חקירה קשים (אף כי לא כאלה העולים כדי יצירת עילת פסלות), כאשר מרביתם אינם מתועדים באופן מלא אלא בזיכרונות דברים בלבד. עוד מציין המערער כי כאשר מדובר בהערכת מהימנותן של אמרות חוץ של עד, יתכנו בהחלט מקרים בהם אין לערכאה הראשונה יתרון על ערכאת הערעור. במקרה זה, כך נטען, מן הראוי שערכאת הערעור תעריך מחדש את ממצאי המהימנות שקבע בית המשפט קמא.

52. המערער חוזר על ההסבר שסיפקו העדים העוינים לשינוי שחל בהודעות שמסרו בשב"כ ובמשטרה. העדים כולם טענו כי הם בחרו להפליל את המערער דווקא, משום שהיו מודעים לכך שנעצר על-ידי הרשות הפלסטינית, וסברו כי הוא לא יגיע

לישראל ולא יעמוד בה לדין. המערער סבור כי בית המשפט קמא שגה כשפסל הסבר זה, שכן לטעמו יש הגיון רב בטענה לפיה טבעי הוא שנחקרים יעדיפו להפליל את מי שמחד גיסא קשור לפרשה, אך מאידך, לתפיסתם, נמצא מחוץ להישג ידיהן של רשויות האכיפה. המערער טוען כי אך טבעי והגיוני הוא, כי נחקרים שהם שותפים למעשה פלילי כלשהו שנתפסו, ינסו להסתיר שותף אלמוני שטרם נתפס, ויעשו זאת על ידי הטלת האשמה באדם אחר, שאינו יכול, לתפיסתם, להילכד. המערער חוזר על טענתו לפיה חוקרי השב"כ והמשטרה פיתחו בשלב מוקדם קונספציה חקירתית לפיה היה הוא חלק מן הקבוצה שביצעה את הרצח. לפיכך, כך טוען הוא, לחצו חוקרי השב"כ על העדים כי יזכירו את שמו בהקשר זה.

53. המערער שב וטוען כי לא נכח בפגישה בבית הקפה ברמאללה, וכי גם אם היה משתתף חמישי בפגישה – נוסף על מג'די, קורעאן, אסמר ומחמד – הרי שלא היה זה הוא. המערער מדגיש כי המשתתף החמישי לא הזדהה בשמו בפני ארבעת הנוכחים האחרים בפגישה, ואף הסווה את מראהו באמצעות פיאה. המערער טוען כי קורעאן ואסמר, שהצביעו עליו כעל מי שנכח בפגישה בבית הקפה, החליטו להפליל אותו ולסייע בכך לעצמם. כך למשל, טוען הוא כי גרסתו של אסמר "אינה יותר ממסקנה", כי אופן זיהויו של המערער על-ידי אסמר אינו אלא "מגוחך", וכי דבריו של אסמר היו בבחינת "ניסיון נואש לרצות את חוקריו ולסיים את חקירתו". עוד סבור המערער כי יש לקבל לעניין זה את עדותו של מג'די בבית המשפט, לפיה נכחו בפגישה ארבעה אנשים בלבד.

54. המערער חולק גם על ממצאי בית המשפט קמא לפיהם הוא ששכר את רכב ה"קאיה", ששימש כאמצעי בביצוע רציחתו של השר המנוח. בית המשפט קמא ביסס את הכרעתו העובדתית בעניין זה על הודעותיהם של עודה וקורט במשטרה, ואולם המערער טוען כי גם אם תאומץ גרסתו של עודה כגרסת אמת, הרי שעולה ממנה כי בעת שהמערער יזם את שכירת הרכב, הוא לא התכוון כלל שהרכב ישמש ככלי ברציחתו של השר המנוח. כן טוען הוא כי לא ניתן ללמוד מגרסת קורט, לפיה המערער אמר לו כי ביקש לשכור את הרכב לשם ביצוע "פיגוע גדול", כי אותו פיגוע היה רצח השר זאבי דווקא. לשיטתו יש לקבל את גרסתו לפיה – למרות שסייע לקורעאן ולאסמר למצוא דירת מסתור בשכם, ולמרות שניתפס עמם, כשהוא מנסה להימלט מדירת המסתור – הרי שהוא לא שהה עם השניים במשך כל תקופת ההימלטות. מכל מקום, כך טוען המערער, הימלטותו אינה מלמדת בהכרח על מעורבותו ברצח.

55. עוד טוען המערער כי גם אם מתקבלת גרסת התביעה במלואה, שומה היה על בית המשפט להרשיעו בסיוע לעבירת הרצח ולא בביצוע העבירה בצוותא חדא עם הרוצחים האחרים. המערער טוען כי בחינת גרסתו המפלילה של קורעאן, לפיה הוא נכח במפגש בבית-הקפה ברמאללה, מעלה כי הוא הופיע רק לאחר שמבנה הפעולה התגבש וחוליית מבצעה גויסה, כשכל תפקידו התמצה בנוכחות בתדריך האחרון ובמתן דברי עידוד למבצעים. לשיטתו, אף לפי גרסתו של אסמר, שהתמקדה יותר בחלקו בפרשה, אין לומר כי הוא עומד במבחני הפסיקה ועולה כדי מבצע בצוותא. על כן, כך טוען המערער, לא ניתן לראות בו כמי שתרם תרומה מכרעת לביצוע הרצח, תרומה אשר היה בכוחה להוביל להרשעתו כמבצע בצוותא.

56. לבסוף, מופנה הערעור כנגד העונש שנגזר על המערער. המערער טוען לעניין זה כי עקרון אחידות הענישה נפגע, שכן במסגרת גזר דינו של מג'די, שהועמד מלכתחילה לדין יחד עימו ועניינו הופרד, נקבע כי מאסרו ימנה מיום מעצרו על ידי הרשות הפלסטינית, ואילו מאסרו של המערער נמנה רק מן היום בו נעצר על ידי ישראל. משלא ערערה המשיבה על הקביעה האמורה בעניינו של מג'די, כך נטען, חזקה עליה כי הכירה בעקרון קיזוז תקופת המאסר, עליו החליט בית המשפט המחוזי בעניינו של מג'די.

57. לאחר שבחנו היטב את פסק דינו של בית המשפט המחוזי ואת נימוקי הערעור המפורטים ולאחר ששמענו את טענות הצדדים בפנינו, הגענו למסקנה כי דין הערעור להידחות – הן לעניין ההרשעה הן לעניין העונש. פסק הדין המרשיע בנוי היטב, וכולל בחינה יסודית ומוקפדת של ראיות המשיבה, מהימנותן ומשקלן אל מול גרסת המערער, העדים והראיות שהובאו מטעמו.

ההכרעות העובדתיות

58. הערכאה המבררת נדרשה להכריע בארבע סוגיות עובדתיות מרכזיות בהן נשנתה מחלוקת קוטבית בין התביעה לבין ההגנה: שאלת השתתפותו של המערער במפגש שנערך בבית-הקפה ברמאללה לקראת שילוח חולית הרצח, והתפקיד שמילא המערער בפגישה זו; חלקו של המערער בשכירת רכב ה"קאיה" ששימש את המתנקשים; מעורבותו של המערער במילוט הרוצחים ובהימלטות עימם לאחר הרצח; וחברותו של המערער כמו גם תפקידו בזרוע הצבאית של ארגון החזית העממית. כפי שפורט לעיל, בית המשפט המחוזי דן בהרחבה בכל אחת מן הסוגיות האמורות, והכריע בהתאם למארג הראיות שהובא בפניו, כשהוא מקבל את תיזת התביעה במלואה. נקבע שהמערער נכח במפגש בבית-הקפה ברמאללה ואף נטל בו חלק מרכזי; כי המערער

שכר את רכב המילוט; כי הוא היה מעורב במילוט הרוצחים ואף נמלט עמם בעצמו; וכי הוא נשא בתפקיד בכיר בארגון הטרור – מפקד הזרוע הצבאית של החזית העממית. המערער אינו חולק עוד על הקביעה בדבר חברותו בארגון הטרור, אולם אין הוא משלים עם שאר הכרעותיו של בית המשפט קמא. הוא סבור כי לא ניתן היה לסמוך את הרשעתו על תשתית ראייתית, הכוללת בעיקרה אמרות חוץ של העדים במשפטו.

59. אכן, עיקר הראיות המפלילות את המערער ברצח השר המנוח (כמו גם בחברות בארגון הטרור, שאינה מוכחשת עוד), נמצא באמרות החוץ של העדים, שהועדפו, לפי סעיף 10א לפקודת הראיות, על פני שתיקתם של קורעאן ואסמר, ועל פני עדויותיהם של עודה, קורט, מזאחם, חלבי וזיבאר בבית המשפט. המערער מתריע מפני הרשעה המבוססת על אמרות חוץ אלה, ושב וטוען בפנינו כי חוקריהם של העדים "ננעלו" על כיוון חקירה אחד והפעילו על העדים לחץ להפלילו דווקא. טענות אלה אין לקבל.

החשש מפני הרשעה המבוססת על אמרת חוץ מתבטל במקרה זה, נוכח מספרן הרב של האמרות, הגיון הפנימי והחיזוקים הרבים שנמצאו להן. הרשעתו של המערער נסמכה על אמרות רבות, המתייחסות למעורבותו ברצח – החל משלבי התכנון וההכנות לביצוע הרצח, שכירת רכב ה"קאיה" ותדרוך חברי החוליה בפגישה שקדמה לשילוחם; דרך ביצוע הרצח והימלטות חברי החוליה, ביניהם המערער, עד ללכידתם; וכלה בחברותו של המערער בארגון החזית העממית, כבעל תפקיד בכיר בזרוע הצבאית של הארגון – שהרצח בוצע כנקמה על הריגת אחד ממנהיגיו. האמרות משתלבות זו בזו, תומכות האחת בשנייה ויוצרות פסיפס ראייתי איתן, שלא עלה בידי המערער לכרסם בו.

60. כך, ניצבות במרכז התשתית הראייתית אמרות החוץ (אמרותיהם שנמסרו בחקירת השב"כ והודעותיהם במשטרה) של קורעאן ושל אסמר. בחינת אמרותיהם של השניים הביאה את הערכאה הדיונית למסקנה כי הם מסרו "גרסאות מפורטות, קוהרנטיות, בעלות הגיון ומשקל" (עמ' 61 להכרעת הדין). ואמנם, מדובר בגרסאות המספקות זו לזו חיזוקים הדדיים רבי משקל, שכן קורעאן ואסמר מוסרים, בסופו של דבר, פרטים זהים רבים באשר למעורבותו של המערער ברצח: מספר המשתתפים במפגש שנערך בבית-הקפה ברמאללה בסמוך לפני הרצח וזהותם; חבישת הפאה על-ידי המערער; אי הצגתו של המערער בפני השניים; תדרוך חברי החוליה, עידוד רוחם והענקת ברכת הדרך על-ידי המערער, כבכיר בארגון; ומתן מענה מרגיע לשאלה בנוגע לתגובת הרשות הפלסטינית לרצח. זיהויו של המערער על-ידי קורעאן ואסמר כמי

שהשתתף בפגישת התדרוך זכה בצדק למשקל רב, נוכח שהייתם המשותפת של השניים עם המערער במשך תקופה ארוכה בשלבי ההימלטות והמעצר.

61. נדבך ראייתי נוסף שעמד בבסיס הפללתו של המערער התייחס לשלב ההכנות לרצח, ונמצא באמרות החוץ של עודה, קורט ואסמר בדבר מעורבותו של המערער בשכירת מכונית ה"קאיה" ששימשה את הרוצחים. כזכור, גם בעניין זה השתלבו אמרותיהם של השלושה אלה באלה: עודה סיפר על פנייתו של המערער אליו במהלך העצרת בבקשה שישכור עבורו את רכב ה"קאיה"; קורט דיווח על פנייתו של המערער אליו במהלך העצרת בבקשה שימסור לו את רישיון הנהיגה שלו לצורך ביצוע "פיגוע גדול"; ואילו אסמר מסר כי המערער הוא שהביא את רכב ה"קאיה" למפגש בבית-הקפה, שבסיומו נמסר לידי חולית הרצח.

בנוסף, עלו גרסאותיהם של קורעאן ואסמר בקנה אחד זו עם זו גם ביחס להשתלשלות האירועים שלאחר הרצח: הגעתו של המערער אל דירת המסתור שלהם ברמאללה כדי לברך אותם ולבקש שיערכו עבורו דו"ח על ביצוע הרצח; נסיעתו עימם ברכב ההסעות לשכם; והמעבר המשותף בין דירות מסתור בשכם, עד למעצרים על-ידי כוחות הביטחון הפלסטינים.

62. טענותיו של המערער לפיהן העדים בחרו להפליל אותו, משום שסברו כי לא יסבו לו כל נזק, שכן ממילא כבר היה עצור בידי הרשות הפלסטינית, נטענו בעלמא. מאידך, תשובתה של המדינה לעניין זה עומדת במבחן ההיגיון והשכל הישר: המשיבה ציינה כי לקורעאן ואסמר, כמו גם לשאר העדים, לא היה כל אינטרס להפליל את המערער על לא עוול בכפו, וההיפך הוא הנכון: נוכח מעמדו הבכיר של המערער בארגון, סביר היה שהעדים יחששו מלטפול עליו האשמות שווא, שיסבכו אותו עם הרשויות הישראליות. מעמדו הבכיר של המערער מתיישב דווקא עם עוינותם של העדים במשפט. זאת ועוד. העובדה שכל העדים העוינים מסרו את אותו הסבר לעוינותם, מלמדת, לכאורה, על תיאום גרסאות ביניהם, כפי שציינתי בית המשפט קמא.

כללו של דבר, שוכנענו כי אין מקום להתערב בממצאים העובדתיים שקבעה הערכאה הדיונית, המצביעים באופן משכנע על מעורבותו של המערער בתכנון הרצח ובהוצאתו אל הפועל.

63. המערער סבור כי גם בהינתן התשתית העובדתית שנקבעה, הרי שיש לראות בו לכל היותר מסייע, שכן לטענתו, תפקידו בביצוע עבירת הרצח היה שולי. טענה זו נדחתה, לאחר דיון מקיף, על-ידי בית המשפט המחוזי, ואף אנו לא מצאנו בה ממש.

כידוע, מוסדרת אחריותם של הצדדים השותפים לעבירה רבת משתתפים בסעיפים 29-31 לחוק העונשין. החוק מבחין בין שותפים ישירים לביצוע העבירה לבין שותפים עקיפים. השותפים הישירים – "המבצעים בצוותא" או "המבצעים באמצעות אחר" (סעיף 29 לחוק העונשין) – נוטלים חלק בביצוע העיקרי של העבירה, ואילו השותפים העקיפים – המשדלים (סעיף 30 לחוק) או המסייעים (סעיף 31 לחוק) – נוטלים חלק עקיף בביצוע העבירה. כך הבהיר הנשיא א' ברק לעניין זה כי: "הן המבצע בצוותא והן המסייע הם שותפים לעבירה רבת משתתפים, ואחריותו של כל שותף היא על פי מהות תרומתו להתהוות העבירה. לעניין זה המבצע בצוותא הוא שותף ישיר ואילו המסייע הוא שותף עקיף" (ע"א 4497,4389/93 מרדכי נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(3) 239, 250 (1996) (להלן: פרשת מרדכי)). ההבחנה בין צורות ההשתתפות השונות היא פונקציונאלית, ונעשית על-פי התפקיד השונה שיש לשותפים השונים בהגשמת המזימה העבריינית המשותפת (ע"פ 2796/95 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(3) 388, 401 (1997). (להלן: פרשת פלוני)).

64. החוק רואה במבצעים בצוותא גוף אחד, הפועל באמצעות זרועות שונות, כאשר פעולתה של כל אחת מן הזרועות משויכת לגוף כולו, לאמור: לכל אחד ממשתתפיו (שם, בעמ' 402). "המבצעים בצוותא" – כך הובהר – "משמשים גוף אחד לביצוע המשימה העבריינית. כולם עבריינים ראשיים. האחריות של כל אחד מהם היא ישירה. כל אחד מהם נוטל חלק בביצוע העיקרי של העבירה. תרומתו של כל אחד מהמבצעים היא 'פנימית'. כל אחד מהם הוא חלק מהמשימה העבריינית עצמה..." (פרשת מרדכי, בעמ' 250).

המסייע, לעומת זאת, הוא שותף עקיף ומשני: "הוא מסייע ביצירת התנאים לביצוע העבירה על ידי העבריין העיקרי (או העבריינים העיקריים המבצעים בצוותא)... תרומתו של המסייע היא חיצונית. אין הוא חלק פנימי של המשימה העבריינית עצמה. אין הוא היוזם. אין הוא המחליט על הביצוע ואין הוא שולט על הביצוע. אין הוא ארון לביצוע. הוא מבצע מעשי עזר הנפרדים מביצוע העבירה על-ידי העבריין העיקרי, ושיש

בהם 'כדי לאפשר את הביצוע, להקל עליו או לאבטח אותו' (פרשת פלוניס, בעמ' 405).

65. ההבחנה בין מבצע בצוותא לבין מסייע עשויה להיות, במקרים מסוימים, גבולית. בפסיקה הובאו מספר מבחני עזר שנועדו לקבוע אימתי מעשיו של שותף מגיעים כדי ביצוע בצוותא ואינם רק בגדר סיוע (ע"פ 3353/03 סלימאן נ' מדינת ישראל (5.9.2005)). להלן: פרשת סלימאן). מבחינת היסוד הנפשי, נדרש לכל אחד מן המבצעים בצוותא היסוד הנפשי של העבירה אותה הם מבצעים וכן נדרשת מודעותם לכך שהם פועלים בצוותא. אשר ליסוד העובדתי – ניתן לבחון את חלקו של המשתתף בעבירה באמצעות מבחן השליטה. בפרשת פלוניס הנ"ל עמד הנשיא א' ברק על מבחן זה בהבהירו כי בידי המבצע בצוותא "השליטה הפונקציונאלית-מהותית, יחד עם המבצעים בצוותא האחרים, על העשייה העבריינית. הוא חלק מהחלטה משותפת לביצוע העבירה. הוא חלק מהתכנית הכוללת להגשמת הפעולה העבריינית האסורה. הוא פועל עם המבצעים בצוותא האחרים, כך שכל אחד מהם שולט – יחד עם האחרים – על הפעילות כולה. מעמדו ביחס להחלטה לביצוע העבירה הוא של איש 'פנים'. תרומתו היא 'פנימית'. חלקו הוא מהותי להגשמת התכנית המשותפת" (שם, בעמ' 403). במילותיו של פרופ' קרמניצר: "לכל אחד מן המבצעים ביחד יש שליטה יחד עם האחרים על התפתחות העניינים. המבצעים ביחד יכולים לפעול רק ביחד, שכן בידי כל אחד מהם נתון גורלו של הביצוע כולו. לכן, כל אחד מהם פועל עם חברו ובאמצעות חברו. לכן, גם יש לראות כל אחד מהם כאילו ביצע כמו ידיו את כל מה שבוצע בידי או בידי האחרים... ניתן לומר, אפוא, על משתתף, שהוא 'מבצע ביחד', כאשר הפונקציה שלו בביצוע הקונקרטי הינה בעלת משמעות מהותית" (מרדכי קרמניצר "המבצע בדיני העונשין – קווים לדמותו" פלילים א (תש"ן) 65, 73).

66. מבחן השליטה אינו מבחן "בלעדיו אין" להבחנה בין מבצע בצוותא לבין מסייע. בפרשת סלימאן הנ"ל עמד הנשיא ברק על כך שיש המדגישים את המבחן הפונקציונאלי, לפיו "מצבע בצוותא הוא מי שנוטל חלק ב'ביצוע' העבירה, על יד עשיית מעשה המצוי, על פי טיבו, במעגל ה'פנימי' של ביצוע העבירה" (השופט קדמי בע"א 5206/98 עבוד נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(4) 185, 189), להבדיל מן המסייע, שתרומתו חיצונית לביצוע העבירה. כן נזכרת שם אבחנה נוספת, לפי התרומה להתהוות העבירה: למסייע, בניגוד למבצע בצוותא, תרומה משנית בלבד (מ' גור אריה "הצעת חוק העונשין (חלק מקדמי וחלק כללי), התשנ"ב-1992" משפטים כד 9, 42 (1994)). עוד הוצע בפסיקה המבחן המשולב, בו ניתן להיעזר במקרים בהם דבר קיומה של שליטה אינו ברור (דנ"פ 1294/96 משולם נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(5) 1 (1998)) להלן:

פרשת משולם)). על פי מבחן זה, ככל שהיסוד הנפשי של עושה העבירה ניכר יותר, ומידת העניין שלו בביצועה רב יותר, ניתן להסתפק בדרגה נמוכה יותר של היסוד העובדתי, ולהיפך.

מכל מקום, אין חולק כי לא נדרש כי כל אחד מן המבצעים בצוותא יבצע בעצמו את כל היסודות העובדתיים של העבירה, שהרי סעיף 29 קובע מפורשות כי "...[אין נפקה מינה אם כל המעשים נעשו ביחד, או אם נעשו מקצתם ביד אחד ומקצתם בידי אחר]". ההשתתפות בביצועה של העבירה, של המבצע העיקרי בצוותא, אינה מחייבת, אפוא, נטילת חלק בעשייה הפיזית של מעשה העבירה גופו, ויכולה היא לבוא לידי ביטוי בתכנון הביצוע ובניהול הפעילות העבריינית (פרשת משולם, בעמ' 27; ע"פ 2801/95 קורקין נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(1) 802, 791 (1998); ע"פ 4503/99 אפרים נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(3) 619, 604 (2001)). עוד חזרה הפסיקה והדגישה כי אין זה תנאי הכרחי, לביצוע בצוותא, שהעושה נוכח במקום העבירה, שכן ביצוע בצוותא עשוי להתקיים ללא נוכחות פיזית ומבצע בצוותא עשוי לפעול ב"שלט רחוק" (פרשת פלוני, בעמ' 403).

67. ומן הכלל אל הפרט. איני סבור כלל כי המקרה שלפנינו הוא אחד מאותם מקרי גבול, המצוי ב"אזור האפלולית" של הגדרת המבצע בצוותא. סבורני כי נוכח התשתית העובדתית שהוכחה, תפקידו של המערער כמבצע עיקרי אינו יכול להיות שנוי במחלוקת, על כן קבע בית המשפט המחוזי בצדק רב כי "מפגש התדרוך שנערך בבית הקפה ברמאללה עובר לרצח, שרטט יותר מכל את גבולות המעגל הפנימי של מבצעי הרצח – הרוצחים, נהג רכב המילוט, מגייס החוליה ומי שהכווין את פעילותה, והאחראי הבכיר – הנאשם [המערער], שפעלו כגוף אחד על מנת להוציא אל הפועל את מזימת הרצח" (שם, בעמ' 71). אכן, מן הממצאים העובדתיים שנקבעו עולה כי המערער ושותפיו לביצוע העבירה, כולם פעילי החזית העממית, התארגנו כקבוצה מצומצמת בעלת מבנה היררכי ברור. הקבוצה פעלה כגוף אחד, כאשר לכל אחד מחברי הקבוצה הוגדר תפקיד מסוים: קורעאן לחץ על הדק האקדח וירה את היריות הקטלניות; אסמר שהה עימו בזירת הרצח ואבטח אותו; מוחמד נהג ברכב המילוט והמתין מחוץ למלון; ומג'די גייס את חברי החוליה, העביר להם כסף, אמצעי לחימה ותעודות זהות מזויפות ומסר להם את המידע הדרוש לביצוע הרצח. המערער עמד בראש הפירמידה המתוארת: הוא פעל להשגת האמצעים הדרושים לביצוע הרצח – רישיון הנהיגה הישראלי ושכירת רכב ה"קאיה" – והביאם לחברי החוליה; הוא נטל חלק פעיל בתדרוך החוליה במפגש שנערך עובר לרצח, עודד את חברי החוליה לפני שילוחם לביצוע הרצח, והעניק להם את ברכתו, כבכיר בארגון ואת ה"אור הירוק" לצאת

לפעולה; לאחר הרצח, חבר המערער אל הרוצחים, קיבל מהם דיווח על פעולתם ודאג למילוטם, יחד עימו, לדירת מסתור. המערער שימש כ"דמות דומיננטית וזרוע מרכזית בקרב החבורה שהתאגדה לצורך הפיגוע, וכבכיר בארגון היתה לו שליטה ברורה ומלאה על מהלך האירועים, שהביא בסופו של יום לביצוע הרצח" (עמ' 71 להכרעת הדין). אשר על כן, יש לראות בו, כבשאר חברי הקבוצה – מבצע עיקרי, וזאת על פי מבחני העזר השונים שתוארו לעיל. משכך – אין להתערב בהרשעתו של המערער כמבצע בצוותא של עבירת הרצח.

הערעור על העונש

68. אין חולק כי מבחינה עובדתית נכונה טענתו של המערער כי במסגרת גזר דינו של מג'די, נקבע כי מאסרו ימנה מיום מעצרו על ידי הרשות הפלסטינית, ואילו בעניינו של המערער נקבע כי תקופת מאסרו תמנה רק מן היום בו נעצר על ידי ישראל. המשיבה טענה בפנינו כי נעשתה טעות בעניינו של מג'די, אך הבהירה כי לא הגישה ערעור, שכן מג'די נדון לעונש של מאסר עולם ועוד שמונים שנה, כך שלערעור כזה לא היתה משמעות מעשית.

שקלתי היטב אם יש בנסיבות העניין משום פגיעה בעקרון אחדות הענישה, אולם הגעתי לכלל מסקנה כי אין מקום לשנות מפסק דינו של בית המשפט המחוזי. ראשית, קביעתו של בית המשפט במקרה הנדון עולה בקנה אחד עם קביעת המותב שדן בעניינם של קורעאן ואסמר. אף במסגרת גזר דינם נקבע, על-ידי מותב אחר, כי מאסרם של השניים יימנה החל מיום מעצרו בישראל. זאת ועוד. בהקשר הנדון, יש טעם רב בטענותיה של המשיבה בפנינו, לפיהם טיבו של המעצר ברשות הפלסטינית לא הוברר ולא הוגשו לבית המשפט מסמכים מתאימים. אין זה ברור כלל אם התנאים בהם היו נתונים המערער ושותפיו בריחו היו תנאי כליאה. אמנם, יתכן כי מוטב היה שהמשיבה תגיש ערעור על גזר דינו של מג'די, ולו מן הבחינה המערכתית, כדי למנוע טענה דוגמת זו שנשמעה בפנינו. עם זאת, אין בכך כדי להביא לשינוי קביעתו של בית המשפט קמא בדבר חישוב תקופת מאסרו של המערער.

אשר על כן, הייתי מציע לחברי לדחות את הערעור על כל חלקיו.

משנה לנשיאה

השופט א' רובינשטיין:

אני מסכים.

שופט

השופט ס' ג'ובראן:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק הדין של המשנה לנשיאה א' ריבלין.

ניתן היום כ"ו בתמוז התשע"א (28.7.2011).

שופט

שופט

המשנה לנשיאה